

UPRAVA BOSNE I HERCEGOVINE ZA ZASUTU ZDRAVLJA BILJA

Na osnovu člana 3. stav (3), člana 10. st (8) i (9), člana 22. stav (13) i člana 80. stav (2), Zakona o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 3/05) i člana 61. stav 2. Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02 i 102/09), Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja, u saradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, donosi

PRAVILNIK

**O SLUŽBENOM NADZORU SADNOG MATERIJALA POLJOPRIVREDNOG BILJA U
BOSNI I HERCEGOVINI**

POGLAVLJE I - OPŠTE ODREDBE

Član 1.

(Predmet)

- (1) Ovim Pravilnikom propisuje se na in provodjenja i uslovi za službeni nadzor proizvodnje sadnog materijala, broj, vrijeme i način službenih nadzora, te detaljne smjernice za svaku skupinu poljoprivrednog sadnog materijala.
- (2) Službeni nadzor proizvodnje iz stava (1) ovog člana provodi Organ za potvrđivanje po osnovu Zakona o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 3/05), (u daljnjem tekstu: Zakon).
- (3) Ovaj Pravilnik se odnosi na službeni nadzor proizvodnje:
 - a) sjemenskog krompira;
 - b) materijala za razmnožavanje voćna i voćnih sadnica;
 - c) sadnog materijala ukrasnog bilja;
 - d) materijala za razmnožavanje povrća i sadnog materijala povrća;
 - e) materijala za razmnožavanje vinove loze.
- (4) Standardi kvaliteta i zdravstveni standardi koje sadni materijal mora ispuniti prije stavljanja u promet u Bosni i Hercegovini kao i standardi za deklariranje/certificiranje propisani su u posebnim pravnim propisima o stavljanju u promet sadnog materijala poljoprivrednog bilja i to za:
 - a) sjemenski krompir;
 - b) materijal za razmnožavanje voćna i voćnih sadnica;
 - c) sadni materijal ukrasnog bilja;
 - d) materijal za razmnožavanje povrća i sadni materijal povrća;
 - e) materijal za razmnožavanje vinove loze.

Član 2.

(Definicije)

Izrazi upotrijebljeni u Zakonu upotrebljavaju se i u ovom Pravilniku, a specifični izrazi upotrijebljeni u ovom Pravilniku imaju sljedeća značenja:

- a) "**Organ za potvrđivanje**" tijelo je koje je odgovorno za sva pitanja koja se odnose na proizvodnju, izdavanje deklaracija/certifikata, testiranja i stavljanje u promet sadnog materijala poljoprivrednog bilja u BiH;
- b) "**Službeni nadzor**" je nadzor obavljen od strane Organa za potvrđivanje, na osnovu zahtjeva za nadzor i ovisno od uplate troškova definiranim posebnim pravnim propisima;
- c) "**Sortnom ne istom**" se smatra biljka iste vrste kod koje jedno ili više morfoloških svojstava ne spada u skupinu obilježja koja se obično pripisuju toj sorti i koja je jasno drugačija od te sorte;
- d) "**Atipična biljka**" je biljka druge sorte koja se odlikuje razlikama u rastu, osobenostima listova, obliku stabljike i pigmentaciji, boji cvijeta ili njegovoj frekventnosti;
- e) "**Ovlašteno lice**" u smislu ovog Pravilnika je osoba koja za Organ za potvrđivanje obavlja službeni nadzor.

POGLAVLJE II - POSEBNE ODREDBE

Član 3.

(Uslovi za proizvodnju sadnog materijala)

- (1) Sadni materijal poljoprivrednih biljaka iz člana 1. stav (4) ovog Pravilnika mogu proizvoditi dobavljači koji su upisani u Registar dobavljača za proizvodnju sadnog materijala poljoprivrednog bilja.
- (2) Dobavljač sadnog materijala registriran za proizvodnju sadnog materijala mora voditi evidenciju o proizvodnji na odgovarajućem Obrascu Priloga I ovog Pravilnika.
- (3) Dobavljač je dužan dostaviti plan proizvodnje sadnog materijala ukrasnog bilja i sadnog materijala povrća Organu za potvrđivanje do kraja januara tekuće godine.

”Službeni glasnik BiH”, broj: 13/15

lan 4.

(Uslovi za službeni nadzor sadnog materijala)

- (1) Dobavlja je obavezan zasnovanu proizvodnju prijaviti Organu za potvrđivanje za službeni nadzor za:
 - a) sjemenski krompir neposredno poslije sadnje, a prije nicanja;
 - b) sadni materijal voćni i voćne sadnice do 31. maja tekuće godine;
 - c) materijal za razmnožavanje i sadni materijal vinove loze do 15. juna tekuće godine;
 - d) materijal za razmnožavanje povrća i sadni materijal povrća i sadni materijal ukrasnog bilja neposredno nakon zasnivanja proizvodnje.
- (2) Prijava iz stava (1) ovog člana podnosi se na odgovarajućem Obrascu Priloga I ovog Pravilnika, ovisno od skupine biljnih vrsta propisanih ovim Pravilnikom. Uz prijavu se dostavljaju dokumenti koji dokazuju sortnu pripadnost materijala za krompir, voćne vrste i vinovu lozu te analize zemljišta na prisutnost nematoda za krompir.

lan 5.

(Službeni nadzor sadnog materijala)

- (1) Službeni nadzor proizvodnje sadnog materijala obavlja se različit u toku proizvodnje ovisno od skupine biljnih vrsta propisanih ovim Pravilnikom.
- (2) Službeni nadzor proizvodnje poljoprivrednog sadnog materijala obavlja se na objektu gdje se sadni materijal proizvodi i njime se utvrđuje:
 - a) porijeklo sadnog materijala upotrijebljenog za proizvodnju;
 - b) autentičnost vrste, isto i sorte i podloge;
 - c) kondicija i opći izgled vegetativne razvijenosti sadnog materijala, u skladu sa zahtjevima propisanim ovim Pravilnikom i posebnim propisima o stavljanju u promet sadnog materijala pojedinih vrsta bilja u BiH;
 - d) agrotehničke mjere i mjere za njegu poljoprivrednog sadnog materijala;
 - e) zdravstveno stanje;
 - f) količina proizvedenog sadnog materijala po vrstama, sortama, podlogama i kategorijama.
- (3) Za sadni materijal za koji se službenim nadzorom utvrdi da ne ispunjava uslove za stavljanje u promet, zapisnikom se dobavlja u naložiti mjere za otklanjanje nedostataka.
- (4) Zapisnik o obavljenom službenom nadzoru iz stava (3) ovog člana nalazi se na odgovarajućem Obrascu Priloga I ovog Pravilnika, ovisno od skupine biljnih vrsta propisanih ovim Pravilnikom.

lan 6.

(Biosigurnost)

- (1) Prilikom službenog nadzora mora se voditi računa o biosigurnosti, a to znači:
 - a) izbjegavati bliski dodir s domaćim životinjama;
 - b) na mjestima gdje je rizik pojava, mora se izvršiti dezinfekcija obuće, zaštitnih hlača i točkova vozila itd. poslije obilaska svakog od gazdinstava;
 - c) rizik od širenja štetnih organizama svesti na nulu.
- (2) Kod usjeva za koje se zna da postoji problem prisustva bolesti potrebno je poduzeti mjere kako bi se rizik sveo na minimum za druge usjeve i sadni materijal istih vrsta, kao što je npr. presvlačenje odjeće, ispranje odjeće ili tako što se nadzor oboljelog usjeva ili sadnog materijala obaviti posljednji.

lan 7.

(Obuka osoblja za obavljanje službenog nadzora)

- (1) Organ za potvrđivanje obavljanje službenog nadzora povjeriti osobi koja je:
 - a) inženjer poljoprivrede općeg smjera ili jedan od smjerova biljne proizvodnje sa najmanje pet godina radnog iskustva u radu sa odgovarajućom grupom poljoprivrednih kultura.
 - b) osoba iz stava (1) ovog člana mora proći odgovarajuću obuku o specifičnostima nadzora pojedine grupe kultura i uspješno položiti ispit.
- (2) Obuku će organizirati Organ za potvrđivanje.

POGLAVLJE III - SLUŽBENI NADZOR PROIZVODNJE SJEMENSKOG KROMPERA

lan 8.

(Službeni nadzor kod dobavljača)

- (1) Službenim nadzorom kod dobavljača obavlja se detaljna provjera kompletne evidencije koja se odnosi na proizvodnju sadnog materijala koju vodi dobavljač.
- (2) Postupci u okviru službenog nadzora sjemenskog krompira su:
 - a) provjera podataka o upisu usjeva, uključujući i lokaciju na kojoj se usjev nalazi, veličinu, te plodored;

"Službeni glasnik BiH", broj: 13/15

- b) potvrda autentičnosti svake zasijane partije sjemenskog krompira putem provjere i evidentiranja najmanje jednog serijskog broja etikete iz svake partije sjemenskog krompira koji je korišten za zasnivanje proizvodnje;
- c) potvrda identiteta sorte koliko je to moguće na terenu;
- d) otkrivanje i evidentiranje bilo kakvih sorti ne isto a.
- e) otkrivanje i evidentiranje svih štetnih organizama i bolesti navedenih u članu 11. ovog Pravilnika;
- f) provjera usklađenosti sa svim zahtjevima za izolaciju;
- g) ocjena i evidentiranje općeg stanja i provjera da li je usjev u stanju pogodnom za službeni nadzor.

član 9.

(Postupci prilikom prvog službenog nadzora sjemenskog krompira)

- (1) Prilikom službenog nadzora potrebno je na odgovarajućem Obrascu Prijave za službeni nadzor Priloga I ovog Pravilnika provjeriti sve navedene podatke a posebno:
 - a) identifikacioni broj usjeva;
 - b) ime podnosioca zahtjeva;
 - c) sorta;
 - d) kategoriju za koju proizvodnju je usjev upisan;
 - e) ime i brojeve telefona dobavljača;
 - f) adresu na kojoj je usjev;
 - g) broj polja/ime (sa mapom ako je moguće);
 - h) površinu usjeva;
 - i) podatke o plodoredu;
 - j) referentni broj partije sjemenskog krompira.
- (2) Tokom provjere etiketa za svaku zasijanu partiju sjemenskog krompira, mora se provjeriti i uporediti sorta i referentni broj sa podacima koji su navedeni u Prijavi za nadzor.
- (3) Potrebno je evidentirati najmanje jedan serijski broj za svaku zasijanu partiju sjemenskog krompira. Sve nepodudarnosti između podataka koje je naveo podnosilac zahtjeva i podataka na etiketi treba zabilježiti u zapisniku o službenom nadzoru proizvodnje sjemenskog krompira.
- (4) Ukoliko postoji sumnja u vezi autentičnosti posijane partije sjemenskog krompira, lokaciji usjeva ili ako postoje bilo kakve promjene u podacima o usjevu koje bi mogle utjecati na podobnost usjeva, potrebno je da se nastavi pregled s oprezom ili da se odgodi pregled dok svi podaci ne budu provjereni sa podnosiocem zahtjeva ili sa Organom za potvrđivanje.

član 10.

(Broj i vrijeme službenih nadzora za sjemenski krompir)

Nad sjemenskim krompirom se vrše četiri službena nadzora:

- a) prvi nadzor se obavlja neposredno nakon nicanja usjeva,
- b) drugi nadzor se vrši u fazi cvjetanja usjeva,
- c) treći nadzor se vrši u fazi uništavanja cime,
- d) četvrti nadzor se vrši nakon dorade i pakiranja.

član 11.

(Bolesti i štetni organizmi sjemenskog krompira)

- (1) Tokom službenog nadzora:
 - a) Osnovni sjemenski krompir mora ispuniti sljedeće uslove:
 - 1) prilikom nadzora broj biljaka koje se uzgajaju, a koje je napala bolest crne noge, ne smije da pređe 2%;
 - 2) u direktnom potomstvu, broj biljaka koje se uzgajaju, a nemaju karakteristike prave sorte, ne smije da pređe 0.25 %, a broj biljaka drugih sorti ne smije da pređe 0.1 %;
 - 3) u direktnom potomstvu, broj biljaka koje pokazuju simptome blage ili ozbiljne virusne infekcije ne smije da pređe 4 %.
 - b) Deklarirani/certificirani sjemenski krompir mora ispuniti sljedeće uslove:
 - 1) prilikom službenog nadzora biljaka koje se uzgajaju, broj biljaka koje je napala bolest crna noga ne smije da pređe 4 %;
 - 2) u direktnom potomstvu, broj biljaka koje se uzgajaju kao one koje nemaju karakteristike prave sorte, ne smije da pređe 0.5 %, a broj biljaka različitih sorti ne smije da pređe 0.2 %;
 - 3) u direktnom potomstvu, broj biljaka koje pokazuju simptome ozbiljne virusne infekcije, ne smije da pređe 10 %. Virus mozaika UŠ-a koji je uzrok gubljenja boje se može ignorirati.
- (2) Kod procjene potomstva sorte napadnute hroničnim virusnim bolestima, slabi simptomi prouzrokovani dotičnim virusom se ne uzimaju u obzir.
- (3) Dozvoljena tolerancija iz stava (1) ovog člana se primjenjuje samo kada su bolesti prouzrokovane virusima.

”Službeni glasnik BiH”, broj: 13/15

- (4) Proizvodno zemljište ne smije biti inficirano krompirovom cistolikom nematodom (*Globodera* vrste), što je potrebno dokazati nalazom o izvršenoj analizi zemljišta po osnovu pravnih propisa iz oblasti zdravlja bilja i koja se prilaže uz Prijavu proizvodnje za službeni nadzor.
- (5) U usjevima ne smije biti:
- bolest raka (*Synchytrium endobioticum* (Schilb) Pere);
 - prstenasta trulež (*Clavibacter michiganensis* (Smith) Daviš *et cd.* spp. *sepedonicus* (Spieck e Kotth) Daviš *et al.*).
- (6) Bolesti krompira u odnosu na simptome i štetni organizmi na krompira koji ih prouzrokuju su:

Bakterije		
znaci/simptomi bolesti	Naziv štetnog organizma	Status
Prstenasta trulež krompira	<i>Clavibacter michiganensis</i> ssp. <i>sepedonicus</i> (Spieckermann & Kotthoff) Daviš <i>et al.</i>	
Smeđa trulež krompira	<i>Pseudomonas solanacearum</i> (Smith) Smith = <i>Ralstonia solanacearum</i> (Smith) Yabbuchi <i>et al.</i>	
Crna noga (meka trulež gomolja krompira)	<i>Erwinia carotovora</i> subsp. <i>atroseptica</i> (van Dye), <i>Erwinia carotovora</i> subsp. <i>carotovora</i> (Jones) Bergeve <i>et al.</i> , <i>Erwinia hrysantemi</i> Burkholder <i>et al.</i>	
Obična krastavost krompira	<i>Streptomyces scabies</i> (Thaxter) Waksman & Henrici, <i>Streptomyces europaeiscabies</i> , <i>Streptomyces stelliscabies</i>	R
Gljive		
znaci/simptomi bolesti	Naziv štetnog organizma	Status
Rak krompira	<i>Synchytrium endobioticum</i> (Schilb.) Pere.	K
Bijela noga krompira	<i>Thanatephorus cucumeris</i> (Frank.) Donk (= <i>Rhizoctonia solani</i> Kuhn)	R
Bijela krastavost krompira	<i>Fusarium</i> spp., <i>Giberella</i> spp.	R
Crna pjegavost gomolja	<i>Colletotrichum eoeodes</i> (Wallr.) Hughes	R
Verticilijumsko uvenuće krompira	<i>Verticillium albo-atrum</i> Reinke <i>in Berh.</i> , <i>Verticillium dahliae</i> Kleb.	R
Krompirova plijesan	<i>Phytophthora infestans</i> (Mont.) deBary	R
Crna lisna pjegavost krompira	<i>Alternaria solani</i> (EU. <i>et</i> Mart.) Sorauer	
Mokra trulež gomolja krompira	<i>Pythium ultimum</i> Trow.	R
Roza trulež krompira	<i>Phytophthora erythroseptica</i> Pethybridge	R
Gangrena krompira	<i>Phoma eagua</i> var. <i>foveata</i> (Foister) Boerema	R
Srebrna krastavost krompira; srebrnolikost	<i>Helminthosporium solani</i> Dur. <i>et</i> Mont. (= <i>Spondylocadium atrovirens</i> Harz)	R
Prašna krastavost krompira	<i>Spongopora subterranea</i> (JVallr.) Lagerh.	R
Virusi i virusoliki štetni organizmi		
znaci/simptomi bolesti	Naziv (oznaka) štetnog organizma	Status
Bronzasta pjegavost duhana	Tomato spotted wilt tospovirus (TSWV)	K
Vretenatost gomolja krompira	Potato spindle tuber viroid (PSTVd) - viroid vretenatosu' krompira	K
	Potato stolbur phytoplasma	K
Uvijenost listova	Potato leafroll polerovirus (PLRV) - virus uvijanja krompirovih listova	R
Teži i blagi mozaik, Crticavost kromira	Potato Y potvirus (PVY) - krompirov virus Y Potato A potvirus (PVA) - krompirov virus A Potato V potvirus (PW) - krompirov virus V Potato M carlavirus (PVM) - krompirov virus M Potato S carlavirus (PVS) - krompirov virus S Potato X potvirus (PVX) - krompirov virus X	R
	Potato aucuba mosaic potvirus (PAMV) Alfalfa mosaic alfamovirus (AMV)	R
	Potato mop-top pomovirus (PMTV) Cucumber mosaic cucumovirus (CMV) Tobacco mosaic tobamovirus (TMV) Tobacco necrosis necrovirus (TNV) Tobacco ratne tobavirus (TRV) Tomato black ring nepovirus (TBRV) Tomato mosaic tobamovirus (ToMV)	R
Nematode		
Naziv štetnog organizma	Status	
a) krompirove	<i>Globodera pallida</i> (Stone) Behrens, <i>Globodera rostochiensis</i> (Wollenweber)	K

”Službeni glasnik BiH”, broj: 13/15

cistolike nematode	<i>Behrens</i>	
bi) droge nematode	<i>Meloidogyne chitwoodi Golden et al., Meloidogyne Jallax Karssen</i> <i>Ditylenchus destructor Thorne</i>	K
4.5. Drugi štetni organizmi		
Prema odredbama pravnih propisa kojima se uređuje kontrola unošenja i sprečavanja širenja štetnih organizama, biljaka i biljnih proizvoda u EU.		K

K - karantenski štetni organizmi, koji ne smiju biti prisutni u nasadu sjemenskog krompira niti u partiji sjemenskog krompira.

R - štetni organizmi, koji se stružno nadziru u sjemenskom usjevu krompira i u partiji sjemenskog krompira prisutni u postocima.

(7) Zahtjevi za usjeve sjemenskog krompira predstavljeni po kategorijama i klasama E

Kategorija	Predosnovno sjeme		Osnovno sjeme		Deklarirano/certificirano sjeme		
	jedna generacija	dvije generacije	dvije generacije	jedna generacija	jedna generacija		
Oznaka generacije umnožavanja	IS	S1, S2	SE1 SE2	E	A	B	C
1. Pregled sjemenskog nasada	% biljaka						
a) Sortna istota — biljke drugih sorti:	0	0	0,05	0,05	0,1	0,1	0,1
b) Crna noga (<i>Erwinia spp</i>)	0	0	0	0,1	0,5	1	1
c) Bijela noga (<i>Thanatephorus cucumeris (Franku) Donk</i> [= <i>Rhizoctonia solani Kühn</i>])	0	1	2	3	6	8	12
d) Ostale bolesti venusa (<i>Colletotrichum coccodes</i> Wallr.) S.J.Hughes, <i>Verticillium albo-atrum</i> Reinke in Berth., <i>Verticillium dahliae</i> Krb., <i>Fusarium spp.</i>) ukupno:	0	2	2	3	4	8	8
e) Znaci viroza ukupno od toga:	0	0,03	0,05	0,5	2	3	6
- Teški mozaik, crtičavost (PVY, PVA, PVX i/ili PVX) i uvijanje listova (PLRV) ukupno najviše:	0	0,03	0,03	0,1	0,25	0,5	1,5
- Blagi mozaik (PVA, PVM, PVX ili PVS) ukupno najviše:	0	0,03	0,05	0,5	2	3	6
- PAMViAMV ukupno najviše:	0	0	0	0	0,01	0,01	0,01
f) Prazna mjesta:	-	1	2	3	5	10	15
g) Zakorovljenost	-	10	10	10	10	10	10
h) Broj vrstovih vrijednost (najviše)	0	3	4	8	15	30	65
i) Krompiova plijesan (<i>Phytophthora infestans</i> (Mont.) de Bary) i crna lisna pjegavost (<i>Alternaria solani</i> (Eli. et Mart) Sorauer)	Pogođeno više od 30 % sjemenskega nasada i uništeno najviše 5 % biljaka.						
	(% biljaka)						
2. Provjera nakon vađenja gomolja	0	0,5	0,5	2	4	7	10

lan 12.

(Prostorna izolacija)

Sjemenski usjev mora da bude izoliran:

- minimalno 1 širinu brazdice za usjev zasijan u susjednim redovima koji se protežu u istom smjeru;
- minimalno 5 metara gdje se različite sorte uzgajaju u istom redu;
- minimalno 5 metara se preporučuje gdje se različite sorte uzgajaju tako da su pod uglom jedna u odnosu na drugu;
- 50 metara od svog drugog krompira, uključujući i merkantilni krompir, vrtove, itd.

(1) Standardi koje mora ispuniti usjev sjemenskog krompira su:

Defekt/bolest	Osnovno sjeme	Deklarirano/certificirano sjeme
Atipi ne biljke	< 0,25 % od ega	< 0,5 % od ega najviše 0,2 % smiju
	najviše 0,1 % smiju biti atipi ne	biti atipi ne
Uvijenost lista+ozbiljna raširenost mozaika+blaga raširenost mozaika	Ukupno 4.0 %	Ukupno 10,0 %, biljke koje pokazuju znake diskoloracije ali kod kojih nema deformacije lista, treba ignorirati
Crna noga (<i>Erwinia carotovord</i>)	2,0%	4,0%

a) isto a:

- 1) Atipi ne biljke mogu biti greške u kupljenom sjemenu, pogreške napravljene tokom sadnje ili od strane održavaoca posjeda.
- 2) Ukoliko je ijedna od prona enih biljaka iz kategorija osnovno i deklarirano/certificirano zaražena nekom boleš u, treba ih posmatrati kao problem sa isto om a i kao zdravstveni problem, bolest, u koje spada:
 - Uvijenost lista krompira: osnovni simptomi (infekcija tokom trenutne sezone uzgoja) se javljaju na gornjim listovima i o ituju se u uvijanju rubova listi a prema gore, naro ito na bazi hsti a, esto u toj fazi dolazi do pojave ljubi aste boje i cijela biljka postaje blijeda.
 - Sekundarni simptomi: pojavljuju se kada je zaraženo sjeme koje je zasijano. Postoje znatne varijacije izme u sorti. Obi no je uvijanje donjih listova popra eno i izvjesnim stepenom patuljastog rasta i blijedim "otvorenim" vrhom biljke. Donji uvijeni listovi esto šuškaju kada se pomjeraju i hrskavi su kada se smrve u ruci. esto su na donjim listovima prisutne tamnosme e ili cme nekroti ne mrlje i pjege, posebno prema vrhovima. Simptomi su organi eni na donje listove i eš e se mogu primijetiti u usjevima koji se slabo navodnjavaju.
 - Ozbiljni mozaik i virus crti astog mozaika krompira: obi no je uzro nik Y virus krompira. Osnovni simptomi, koji se esto opisuju kao "crti avost lista" variraju od sorte do sorte i esto se mogu uo iti samo na jednoj stabljici i infekcija se ogleda u tamnosme im crticama koje se protežu duž vena na donjoj strani listova. Kod dragih sorti pojavljuju se sme e pjege razli itih oblika i naj eš e se koncentriraju na jednoj strani lista. Kako se crtice i pjege šire i listi i postaju žuti, zaraženo liš e prerano propada i ostaje da visi sa stabljike na tankoj niti. Najviši listovi najduže zadržavaju zelenu boju, iako je esta pojava žute mozai nosti. Ovaj simptom se esto može uo iti kada biljne uši koje prenose virus napadnu usjev u po etku sezone. Svaka od tih biljaka mora se tretirati kao ozbiljan slu aj virusa.
 - Sekundarna infekcija: Zaražene biljke su esto patuljastog rasta, prerano sazrijevaju i okolno bilje ih zaklanja. Povremeno se pojavljuje zaraza na jednoj stabljici, i njih je potrebno posmatrati kao zaražene biljke. Sekundarna infekcija može uzrokovati simptom crti avosti i povijanja lista, ali se naj eš e o ituje u naglašenoj mozai nosti zajedno sa sljede im simptomima:
 - Izobli eno liš e,
 - Smanjena visina biljke,
 - Smanjena veli ina listova i pojedina nih listi a.
 - Pored patuljastog rasta biljke dolazi i do toga da listovi esto imaju blago hrapavu površinu i zeleno-žutu boju u odnosu na ravnu površinu i ujedna enu i tamnozeleno boju kod normalnih listova. Kako sezona napreduje, stabljike postaju slabe i padaju prema van umjesto da rastu ka gore, i donji listovi se povijaju ka dolje.
 - **Blagi mozaik:** Liš e ili zaražene biljke pokazuju razli ite stepene zelenog žu kasto-zelenog mozaika. Blagi mozaik se razlikuje od teškog mozaika u sljede im karakteristikama: nema patuljastog rasta biljke, veli ina listova i listi a nije smanjena i nema izobli enosti liš a osim, u najgorem slu aju, blagog povijanja rubova listi a. Potrebno se strogo držati ovih kriterija prilikom klasificiranja zaraženih biljaka u kategorije bolesti.
 - **Crna noga (*Erwinia carotovord*):** radi se o progresivnoj bolesti i sve biljke koje pokazuju bilo kakve simptome moraju se tretirati kao zaražene.
 - **Bolest raka (*Synchytrium endobioticum*) Schilb Pere:** usjev ne smije biti zaražen ovom boleš u.
 - **Prstenasta trulež (*Clavibacter michiganensis* (Smith) et al. spp. *sepedonicus* (Spieck e Kothth Davis) et al.):** usjev ne smije biti zaražen ovom boleš u.
 - 3) Šteto ine
 - **Krompirova cistolika nemato a (*Globodera* vrsta koja napada krompir):**

"Službeni glasnik BiH", broj: 13/15

Ako se po izgledu stabljike, preostale nakon ubiranja plodova, sumnja na prisustvo cistolike nematode, ovlašteno lice treba podi i nekoliko biljaka na koje sumnja i pregledati korijene. Ako se prona u ciste ovlašteno lice to mora evidentirati u svoju dokumentaciju i deldariranje/certificiranje usjeva se mora odbiti.

- **Biljne uši:** su vektori najve eg broja poznatih virusnih infekcija krompira, prisustvo ve eg broja ušiju u sjemenskom usjevu se smatra povodom za uništavanje stabljike. Ovlašteno lice treba tokom službenog nadzora da zabilježi i evidentira nivo zaraženosti usjeva ušima koji može biti:

Nivo prisustva šteto ine	Grani ne vrijednosti
Blago	jedna do dvije uši na nekoliko biljaka
Srednje	nekoliko ušiju na ve ini biljaka
Teško	veliki broj ušiju na nekim biljkama

- (2) iš enje ili uklanjanje defektnih biljaka iz usjeva se vrši kako bi usjev ispunio tražene standarde. Svi postupci iš enja se moraju obaviti prije drugog službenog nadzora. Za kategoriju osnovnog sjemena se o ekuje da se najviše 200 biljaka po ha ukloni, a kod deklariranog/certificiranog sjemena ne više od 400 biljaka po ha.

Biljke se uklanjaju tako što se otkopavaju kako bi se osiguralo da se svi gomolji uklone, kada ovlašteno lice pregleda usjev u kojem su neke biljke uklonjene iš enjem treba da iskopa zaostale praznine kako bi provjerio da U je postupak pravilno izveden. Potrebno je provjeriti najmanje deset praznina. Ako ovlašteno lice prona e sjemenske gomolje u prazninama potrebno je izbrojati ukupan broj i pomnožiti sa prona enim postotkom kod sjemenskih gomolja iz testnog kopanja. Ukupni procijenjeni broj se onda sabira sa ukupnim brojem viroznih biljaka. Uništavanje stabljike se vrši ukoliko je zaraženost ušima osrednja ili teška. Potrebno je izvršiti uništavanje što prije.

- (3) Prije nego što ovlašteno lice napusti lokaciju usjeva, potrebno je da ispuni Obrazac zapisnika o službenom nadzoru na odgovaraju em obrascu Priloga I ovog Pravilnika. Sv u evidenciju i opažanja tokom službenog nadzora je potrebno uvati najmanje dvije godine. (4) Kod usjeva osnovnog sjemenskog krompira rezultat službenog nadzora može biti: prihvatiti kao osnovno, degradirati u kategoriju deklarirano/certificirano sjeme ili odbiti.

Kod (ieklariranog/certificiranog sjemena preporuka može biti: prihvatiti kao deklarirano/ certificirano ih odbiti.

lan 14.

(Službeni nadzor kalibrirane partije)

- (1) Sve partije sjemenskog krompira, nakon kahbriranja, potrebno je još jednom vizuelno pregledati kako bi se ocjenilo da li partija ispunjava standarde za dettariranje /certificiranje i stavljanje u promet.
- (2) Ovlašteno lice mora provjeriti:
 - a) da li je partija pravilno ozna ena i da li je svako pakiranje/vre a propisno zatvoreno;
 - b) prikazana veli ina krompira koji se stavlja u promet se smatra da je ta na, ako od ukupne težine sjemenskog krompira na koji se deklaracija/certifikat odnosi odstupanje veli ine gomolja manjih nego što je minimalna prikazana veli ina ne prelazi 3 % i ve ih nego što je maksimalna prikazana veli ina na prelazi 3 %;
 - c) da odstupanja od propisanih standarda za sjemenski krompir propisanih Pravilnikom o stavljanju u promet sjemenskog krompira u BiH ne prelaze propisane vrijednosti.

lan 15.

(Postupak službenog nadzora kalibrirane partije sjemenskog krompira)

- (1) Ovlašteno lice pregleda sve gomolje ako ukupna koli ina sjemenskog krompira koji treba pregledati ne prelazi 50 kg.
- (2) Ukoliko ukupna koli ina sjemenskog krompira prelazi 50 kg, ovlašteno lice slu ajnim uzorkom odabere odre eni broj pakiranja koje e pregledati.
- (3) Za partije koje ne prelaze 5 tona i koje su zapakirane u kontejnerima od 50 kg ih manje u vre e, mora se slu ajnim uzorkom odabrati i pregledati najmanje jedno od dvadeset pakiranja ili vre a i takav uzorak mora imati najmanje 50 kg, dok za partije preko 5 tona mora se uzeti uzorak od najmanje 250 kg.
- (4) Kod krompira pakiranog u pakiranja ili kontejnere (osim vre a) preko 50 kg ih nezapakirani, od partija koje ne prelaze 5 tona ovlašteno lice odabere slu ajnim uzorkom jednu dvadesetinu težine partije i taj uzorak mora iznositi najmanje 50 kg a kod partija preko 5 tona mora se slu ajnim uzorkom odabrati uzorak od najmanje 250 kg.
- (5) Ovlašteno lice obavlja nadzor po metodama i na na in usvojen na obuci za službeni nadzor.
- (6) Ukoliko partija ispunjava standarde za stavljanje u promet, ovlašteno lice popunjava Obrazac zapisnika o nadzoru partije navedenom u Prilogu I ovog Pravilnika i šalje ga Organu za potvr ivanje koji zatim podnosiocu zahtjeva izdaje deUaratiju/certifikat za partiju.

"Službeni glasnik BiH", broj: 13/15

- (7) Ako partija ne zadovolji standarde, ovlašteno lice može podnosiocu zahtjeva odobriti da rekalibrira partiju, npr. ako u partiji ima previše nepravilnih ili premalih gomolja oni mogu da se uklone kada krompir prolazi kroz stroj za kahbriranje, partija se zatim ponovo pregleda i ako se ispuni standard, može se izvršiti deklariranje/certificiranje partije.
- (8) Ukoliko ovlašteno lice posumnja da je partija zaražena karantinskim organizmima, mora obavijestiti fitosanitarnog inspektora.

POGLAVLJE IV - MATERIJAL ZA RAZMNOŽAVANJE VO A I VO NIH SADNICA

lan 16.

(Broj i vrijeme službenih nadzora za materijal za razmnožavanje vo a i vo nih sadnica)

- (1) Za materijal za razmnožavanje vo a i vo nih sadnica vršit e se dva službena nadzora.
- (2) Prvi službeni nadzor vo nih sadnica, podloga i mati nih stabala ve ine vo nih vrsta vrši se tokom vegetacije od sredine jula do kraja avgusta.
- (3) Drugi službeni nadzor vrši se prije va enja vo nih sadnica, podloga, a za mati na stabla prije skidanja pupova sa mati nih stabala.
- (4) Službeni nadzor jagodi astog vo a (jagoda, malina, kupina itd.), treba da se obavlja tokom vegetacije ovisno od na ina proizvodnje. Dobavlja i koji imaju proizvodnju u zatvorenom prostoru moraju na vrijeme obavijestiti ovlašteno lice radi obavljanja dva službena nadzora prije stavljanja u promet

lan 17.

(Izolacija)

- (1) Prema Zakonu o zaštiti zdravlja bilja ("Službeni glasnik ", broj 23/03), bakteriozna plamenja a (*Envinia amylovora*) i šarka šljive (Plum virus) su karantinske bolesti koje se moraju prijaviti fitosanitarnom inspektoratu.
- (2) Izolacija od doma ina šarke šljive i drugih vrsta se preporu uje za glavne vrste vo a kako je dato u nastavku:

a) Mati na stabla:

Mati na stabla	Minimalna izolacijska udaljenost (u metrima)
Doma ini Sarkc šljive	1000
Ostale <i>Prunus</i>	100
<i>Malus</i> / <i>Pyrus</i>	500 od svih <i>pomoideae</i>

b) Vo ne sadnice

Vo ne sadnice	Minimalna izolacijska udaljenost (u metrima)
Doma im šaike šljive	500
Ostale <i>Prunus</i>	100
<i>Malusi</i> / <i>Pyrus</i>	500 od svih <i>pomoideae</i>

c) Podloge

Podloge	Minimalna izolacijska udaljenost (u metrima)
Doma im šaike šljive	1000
Ostale <i>Prunus</i>	100
<i>Malusi</i> / <i>Pvrus</i>	500 od svih <i>pomoideae</i>

- (3) Izolacija za jagode:
 - a) razli ita sorta istog razreda: 3 metra;
 - b) zasad vo a (uklju uju i vrtove): 500 metara.
- (4) izolacija za *Rubus* -strukture otporne na biljne uši
 - a) nijedna *Rosa* vrsta se ne smije uzgajati u istoj strukturi kao upisani materijal;
 - b) struktura mora biti izolirana 100 metara od *Rosa* vrste.
- (5) Izolacija za *Rubus* -strukture koje nisu otporne na biljne uši isto kao gore, plus izolacijske udaljenosti za ratarske usjeve: upisani materijal mora biti izoliran najmanje 100 metara od zasada vo a (uklju uju i vrtove).
- (6) Izolacija za *Ribes*
 - a) razli ita sorta istog razreda: 2 metra;
 - b) zasad vo a (uklju uju i vrtove): 400 metara, ogrozd/jošta 100 metara od svih dragih *Ribes*.

lan 18.

(Op a ocjena zasada)

- (1) U Bosni i Hercegovim trenutno se sav materijal za razmnožavanje vo a i vo nih sadnica upisuju za odobrenje u CAC (Conformitas Agraria Communitatis) kategoriju.
- (2) Ovlašteno lice mora na osnovu vizuelnog pregleda provjeriti da lije materijal za razmnožavanje vo a i vo ne sadnice bez štetnih organizama i bolesti koje utje u na kvalitet, da U ima znakova ili simptoma

”Službeni glasnik BiH”, broj: 13/15

takvih organizama i bolesti, koji umanjuju upotrebnu vrijednost materijala za razmnožavanje vo a i vo nih sadnica, naro ito onih navedenih u Prilogu I Pravilnika o stavljanju u promet materijala za razmnožavanje vo a i vo nih sadnica namjenjenih za proizvodnju vo a u BiH.

- (3) Ovlašteno lice pažljivo hoda izme u redova biljaka i traži simptome štetnih organizama i bolesti, zatim evidentira broj biljaka na kojima su uo eni simptomi štetnih organizama i bolesti.
- (4) Kod vo nih sadnica mora da se potvrdi da je rod ili vrsta materijala ispravna i da su identitet i isto a u skladu sa sortom.
- (5) Budu i da se to teško utvr uje vizuelno, naglasak je na provjeri dokumentacije o porijeklu materijala za reprodukciju.
- (6) Prvim službenim nadzorom provjerava se dokumentacija o porijeklu materijala upotrijebljenog za prijavljenu proizvodnju, te se vizuelnim pregledom i procjenom provjerava prijavljena koli ina sa slvarnim stanjem na terenu, kao i op e stanje sadnog materijala na terenu.
- (7) Pri zadnjem službenom nadzoru rrebrojavanjem, bilo cijele koli ine ili odre enog postotka odre enog po principu reprezentativnog uzorka, utvr uje se koli ina sadnog materijala po vrstama, sortama, klonovima (ako je potrebno), podlogama i kategorijama koji ispunjava uslove za stavljanje u promet, te se ti podaci unose u Zapisnik.

lan 19.

(Odabir i službeni nadzor materijala za razmnožavanje - mati nih stabala)

- (1) Odabir mati nih stabala se vrši na osnovu prijave za odabir koju dobavlja dostavlja Organu za potvr ivanje na odgovaraju em Obrascu iz Priloga I zajedno s dokumentacijom o porijeklu materijala.
- (2) Odabir mati nih stabala traje najmanje dvije godine u toku kojih se provjerava identitet sorte biljaka kandidata.
- (3) Provjera se zasniva na kontroli dokumentacije o porijeklu i upore ivanjem uo enih osobina sorte sa opisom sorte prihva enim pri upisu sorti u Sortnu listu BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 59/10 i 6/11) (u daljem tekstu: Sortna lista BiH).
- (4) Svako mati no stablo se obilježava brojem i upisuje u evidenciju mati nih stabala kod Dobavlja a. Evidencija je popra ena skicom pozicije stabala na katastarskom planu.
- (5) Svake godine se vrši vizuelni pregled mati nih stabala, te se evidentira u Zapisnik naveden u Prilogu I ovog Pravilnika koli ina materijala za razmnožavanje koja se može ubrati.
- (6) Dobavlja je dužan da vodi Knjigu mati nih stabala zajedno sa skicom na katastarskom planu. Prema odgovaraju em obrascu iz Priloga I ovog Pravilnika.

lan 20.

(Dodatni posebni zahtjevi za sadni materijal roda *Citrus*)

Prilikom službenog nadzora materijala za razmnožavanje i vo nih sadnica roda *Citrus* ovlašteno lice mora provjeriti da li materijal ima bilo kakve simptome virusa, virusima sli nih organizama i bolesti, naro ito onih navedenih u Prilogu I Pravilnika o stavljanju u promet materijala za razmnožavanje vo a i vo nih sadnica namjenjenih za proizvodnju vo a u BiH.

lan 21.

(Popunjavanje Obrasca zapisnika o službenom nadzoru)

- (1) Ukoliko ovlašteno lice utvrdi da materijal ispunjava standarde u pogledu kvaliteta i zdravlja bilja koji su propisani ovim Pravilnikom, podnosiocu zahtjeva se izdaje Zapisnik u kojem se navodi koli ina potvr enog materijala. Obrazac zapisnika je naveden u Prilogu I ovog Pravilnika.
- (2) Za koli inu materijala navedenu u Zapisniku na zahtjev dobavlja a Organ za potvr ivanje izdaje zvani nu deklaraciju/certifikat i ozna va etiketama potvr ene kategorije.

POGLAVLJE V - REPRODUKCIONI MATERIJAL UKRASNOG BILJA

lan 22.

(Broj i vrijeme službenih nadzora za sadni materijal ukrasnog bilja)

Ovlašteno lice mora pregledati reprodukcioni materijal ukrasnog bilja najmanje jednom tokom svakog proizvodnog ciklusa.

lan 23.

(Op a ocjena sadnog materijala ukrasnog bilja)

- (1) Ovlašteno lice mora da provjeri da je reprodukcioni materijal ukrasnog bilja u propisno identificiranim i ozna enim partijama. Potrebno je utvrditi bar na osnovu vizuelnog pregleda da je sadni materijal ve im dijelom bez štetnih organizama i bolesti koje utje u na kvalitet, ili da li ima znakova ili simptoma takvih organizama i bolesti, koji umanjuju upotrebnu vrijednost sadnog materijala.
- (2) Ovlašteno lice mora obratiti posebnu pažnju na to da li je materijal ist od štetnih organizama i bolesti navedenih u Prilogu I Pravilnika o stavljanju u promet sadnog materijala ukrasnog bilja u Bosni i Hercegovini u odnosu na njegov rod ili vrstu.

”Službeni glasnik BiH”, broj: 13/15

- (3) Ako je pojedina na partija u proizvodnji doti nog materijala velika, preko 1000 biljaka, ovlašteno lice treba, nakon stoje izvršilo vizuelni pregled, pregledati ako je potrebno i sa lupom, 300 biljaka, slu ajnim uzorkom odabranih, kako bi uo io da li ima znakova štetnih organizama, što pomaže da se otkriju zaraze nekim insektima koje bi ina e bilo nemogu e otkriti bez detaljnog pregleda.
- (4) Ovlašteno lice treba da ustanovi da reprodukcioni materijal ukrasnog bilja ima zadovoljavaju u razvijenost u pogledu njegove upotrebljivosti, jer slabo razvijene biljke se ne mogu odobriti za stavljanje u promet.
- (5) Potrebno je utvrditi da reprodukcioni materijal ima odgovaraju i identitet i isto u vrste i sorte ako postoji.
- (6) U slu aju potrebe, provjera sortne pripadnosti se obavlja na uzorku od oko 100 sadnica koji se za tu potrebu uzimaju od dobavlja a. Upore ivanje se vrši sa sadnicama proizvedenim iz standardnog uzorka sorte.

lan 24.

(Dodatni posebni zahtjevi za reprodukcioni materijal ukrasnog bilja roda *Citrus*)

Prilikom službenog nadzora sadnog materijala ukrasnog bilja roda *Citrus* ovlašteno lice mora provjeriti da li materijal ima bilo kakve simptome virusa, virusima sli nih organizama i bolesti a posebno navedenih u Prilogu I Pravilnika o stavljanju u promet reproduccionog materijala ukrasnog bilja u Bosni i Hercegovini u odnosu na njegov rod ili vrstu.

lan 25.

(Popunjavanje Obrasca Zapisnika o službenom nadzoru)

- (1) Ukoliko ovlašteno lice utvrdi da materijal ispunjava standarde u pogledu kvaliteta i zdravlja bilja koji su propisani ovim Pravilnikom, podnosiocu zahtjeva se izdaje Zapisnik na odgovaraju em Obrascu navedenom u Prilogu I ovog Pravilnika.
- (2) Materijal koji ne ispunjava standarde a ovlašteno lice smatra da je mogu e materijal približiti standardima za stavljanje u promet putem upotrebe sredstava za zaštitu bilja, ovlašteno lice može izdati odobrenje da se primjene korektivne mjere. Kada se završi postupak prskanja, nadležni inspektor vrši dodatni pregled kako bi provjerio da li je sadni materijal sada pogodan za stavljanje u promet. Ukoliko se ustanovi da su standardi ispunjeni izdaje se odobrenje za stavljanje u promet.

POGLAVLJE VI - MATERIJAL ZA RAZMNOŽAVANJE POVR A OSIM SJEMENA

lan 26.

(Broj i vrijeme službenih nadzora za sadni materijal povr a)

Sadni materijal povr a ovlašteno lice treba da pregleda najmanje jednom tokom svakog proizvodnog ciklusa.

lan 27.

(Op a ocjena sadnog materijala povr a)

- (1) Ovlašteno lice mora da provjeri da je sadni materijal povr a u propisno identificiranim i ozna enim partijama.
- (2) Potrebno je utvrditi bar na osnovu vizuelnog pregleda da je sadni materijal ve im dijelom ist od štetnih organizama i bolesti koje utje u na kvalitet, ili da li ima znakova ili simptoma takvih organizama i bolesti, koji umanjuju upotrebnu vrijednost sadnog materijala.
- (3) Ovlašteno lice mora obratiti posebnu pažnju na to da li je materijal ist od štetnih organizama i bolesti navedenih u Prilogu I iz Pravilnika o stavljanju u promet sadnog materijala ukrasnog bilja u Bosni i Hercegovini u odnosu na njegov rod ih vrstu.
- (4) Sadni materijal mora da pripada sorti ije se sjeme može stavljati u promet u skladu sa Zakonom. Nadležni inspektor treba da provjeri da li se sorta nalazi na Sortnoj listi BiH koje je dozvoljeno stavljati u promet u Bosni i Hercegovini.
- (5) Ovlašteno lice treba da ustanovi da sadni materijal povr a bilja ima zadovoljavaju u razvijenost u pogledu njegove upotrebljivosti, jer slabo razvijene biljke se ne mogu odobriti za stavljanje u promet.
- (6) Potrebno je utvrditi da sadni materijal ima odgovaraju i identitet i isto u vrste i sorte ako postoji.
- (7) Ako je pojedina na partija u proizvodnji doti nog materijala povr a velika, preko 1000 biljaka, ovlašteno lice treba, nakon što je izvršen vizuelni pregled biljaka, pregledati ako je potrebno i sa lupom, 300 nasumi no odabranih jedinki kako bi se uo ilo da li ima znakova štetnih organizama, što pomaže da se otkriju zaraze nekim insektima koje bi ina e bilo nemogu e otkriti bez detaljnog pregleda.
- (8) U slu aju potrebe, provjera sortne pripadnosti se obavlja na uzorku od oko 100 sadnica koji se za tu potrebu uzimaju od dobavlja a. Upore ivanje se vrši sa sadnicama proizvedenim iz standardnog uzorka sorte.

lan 28.

(Posebne odredbe koje se odnose na proizvodnju lukovica ljutike i bijelog luka)

”Službeni glasnik BiH”, broj: 13/15

- (1) Ako dobavlja želi da stavlja u promet lukovice ljutike i bijelog luka, lukovice moraju da potje u od materijala za razmnožavanje koji je pregledan od strane ovlaštenog lica u fazi proizvodnje usjeva i kod kojeg nisu pronađeni nikakvi štetni organizmi i bolesti koje mogu utjecati negativno na kvalitet, što bi umanjilo njegovu upotrebljivost kao sadnog materijala, naročito kada se radi o organizmima i bolestima ravedenim u Prilogu I Pravilnika o stavljanju u promet materijala za razmnožavanje i sadnog materijala povrća u Bosni i Hercegovini.
- (2) Organ za potvrđivanje vodi evidencije o svim službenim nadzorima za svaku godinu.

lan 29.

(Popunjavanje Obrasca zapisnika o službenom nadzoru)

- (1) Ukoliko ovlašteno lice utvrdi da materijal ispunjava standarde u pogledu kvaliteta i zdravlja bilja koji su propisani ovim Pravilnikom, podnosiocu zahtjeva se izdaje Zapisnik na odgovarajućem Obrascu navedenom u Prilogu I ovog Pravilnika.
- (2) Materijal koji ne udovoljava standardu a ovlašteno lice smatra da je moguće materijal približiti standardima za stavljanje u promet putem upotrebe sredstava za zaštitu bilja, ovlašteno lice može izdati odobrenje da se primijene korektivne mjere. Kada se završi postupak prskanja, ovlašteno lice vrši dodatni pregled kako bi provjerio da li je sadni materijal sada pogodan za stavljanje u promet. Ukoliko se ustanovi da su standardi ispunjeni izdaje se odobrenje za stavljanje u promet.

POGLAVLJE VII - VTNOVA LOZA

lan 30.

(Broj i vrijeme službenih nadzora za vinovu lozu)

- (1) Za sadni materijal vinove loze potrebno je izvršiti najmanje jedan službeni nadzor u vegetaciji i jedan nadzor nakon Masiranja materijala.
- (2) Ovlašteno lice obavlja nadzor matinjaka i prporišta najmanje jednom tokom vegetacije.

lan 31.

(Službeni nadzor matinjaka nasada plemki)

- (1) Ovlašteno lice obavlja vizuelni pregled sadnog materijala u rasadniku, pažljivo hoda između redova biljaka i traži simptome štetnih organizama i bolesti. Zatim evidentira broj biljaka na kojima su uočeni simptomi štetnih organizama i bolesti.
- (2) Službeni nadzor je zasnovan na testovima za utvrđivanje zdravstvenog stanja bilja koji se provode prema općeprihvatenim metodama za otkrivanje navedenih bolesti. Testovi se moraju vršiti najmanje svakih 10 godina, poevršio od petogodišnjih matinjaka.
- (3) Ukoliko ovlašteno lice obavlja službeni nadzor svih biljaka, zdravstveni testovi se trebaju provoditi svakih 10 godina, poevršio od matinjaka starih 10 godina.
- (4) Stopa gubitka u matinjacima koja je posljedica djelovanja štetnih organizama ne smije prelaziti 5 %.
- (5) Zaražene biljke štetnim organizmima navedenim u Prilogu I Pravilnika o stavljanju u promet materijala za razmnožavanje vinove loze u BiH moraju se ukloniti. Ovlašteno lice mora da provjeri da osoba koja je odgovorna za vođenje evidencije u matinjaku evidentira razloge gore opisanog gubitka koji je posljedica štetnih organizama ili nekih drugih faktora.
- (6) Svi zasadi namijenjeni za proizvodnju kategorije deklariranog/certificiranog materijala za razmnožavanje ne smiju sadržavati biljke koje pokazuju simptome bolesti uzrokovanih virusima.
- (7) Potrebno je uporediti sadni materijal sa službenim opisom sorte kako bi se potvrdio identitet i isto a sorte, a ako je potrebno i klonu ukoliko je to moguće. Posebna važnost daje se provjeri dokumentacije o sortnosti i kategorije materijala kojim je nasad podignut.
- (8) Ovlašteno lice provjerava prijavljene količine sadnog materijala i upoređuje sa stanjem na terenu i evidencijom dobavljača.
- (9) Ovlašteno lice treba da provjeri da u zasadu ima štetnih organizama koji umanjuju upotrebljivost sadnog materijala, naročito mora obratiti pažnju na štetne organizme navedene u stavu (4) Priloga I Pravilnika o stavljanju u promet materijala za razmnožavanje vinove loze u BiH.
- (10) Ukoliko zahtjevi kultivacije i nivo razvijenosti rastege zasada ne dozvoljavaju ovlaštenom licu da propisno provjeri identitet i isto u rastu rastege zasada u odnosu na sortu, a ako je potrebno i klon, kao i zdravstveno stanje zasada, ovlašteno lice mora odbiti potvrđivanje.

lan 32.

(Službeni nadzor matinjaka podloga namijenjenih za proizvodnju deklariranog/certificiranog materijala)

- (1) Ovlašteno lice na osnovu vizuelnog pregleda na godišnjoj osnovi provjerava da u su biljke zaražene štetnim organizmima navedenim u lanu 31. stav (5) ovog Pravilnika.

”Službeni glasnik BiH”, broj: 13/15

- (2) Službeni nadzor je zasnovan na testovima za utvrđivanje zdravstvenog stanja bilja koji se provode prema općeprihvaćenim metodama za otkrivanje navedenih bolesti. Testovi se moraju vršiti najmanje svakih 10 godina, po eviši od petogodišnjih mati njaka.
- (3) Ukoliko ovlašteno lice obavlja službeni nadzor svih biljaka, zdravstveni testovi se trebaju provoditi svakih 10 godina, po eviši od mati njaka starih 10 godina.
- (4) Stopa gubitka u mati njacima koja je posljedica djelovanja štetnih organizama ne smije prelaziti 5 %.
- (5) Zaražene biljke moraju se ukloniti. Ovlašteno lice mora da provjeri da osoba koja je odgovorna za vođenje evidencije u mati njaku evidentira razloge gore opisanog gubitka koji je posljedica štetnih organizama ili nekih drugih faktora.
- (6) Svi zasadi namijenjeni za proizvodnju kategorije deklariranog/certificiranog materijala za razmnožavanje ne smiju sadržavati biljke koje pokazuju simptome štetnih bolesti uzrokovanih virusima.
- (7) Sadni materijal koji se koristi za proizvodnju reznica podloga, reznica plemki za kalemljenje, reznica za korjenjake, loznih korjenjaka i loznih kalema se može uzimati samo iz rasadnika u kojima je obavljen službeni nadzor i koji su odobreni.
- (8) Ovlašteno lice pri nadzoru mora što preciznije procijeniti količinu upotrebljivog materijala i to evidentirati u Zapisnik.

Ilan 33.

(Službeni nadzor mati njaka podloga namijenjenih za proizvodnju standardnog materijala)

- (1) Ovlašteno lice vrši vizuelni pregled kako bi provjerio da biljke nisu zaražene štetnim organizmima navedenim u stavu (4) Priloga I Pravilnika o stavljanju u promet materijala za razmnožavanje vinove loze.
- (2) Službeni nadzor je zasnovan na testovima za utvrđivanje zdravstvenog stanja bilja koje se provode prema općeprihvaćenim metodama za otkrivanje navedenih bolesti. Testovi se moraju vršiti najmanje svakih 10 godina, po eviši od petogodišnjih mati njaka.
- (3) Ukoliko ovlašteno lice obavlja službeni nadzor svih biljaka, zdravstveni testovi se trebaju provoditi svakih 10 godina, po eviši od mati njaka starih 10 godina.
- (4) Stopa gubitka u mati njacima koja je posljedica djelovanja štetnih organizama ne smije prelaziti 10 %.
- (5) Zaražene biljke moraju se ukloniti. Ovlašteno lice mora da provjeri da osoba koja je odgovorna za vođenje evidencije u mati njaku evidentira razloge gore opisanog gubitka koji je posljedica štetnih organizama i nekih drugih faktora.
- (6) Svi zasadi namijenjeni za proizvodnju materijala za razmnožavanje kategorije standardni, ne smiju sadržavati biljke koje pokazuju simptome bolesti uzrokovanih virusima.
- (7) Sadni materijal koji se koristi za proizvodnju reznica podloga, reznica plemki za kalemljenje, reznica za korjenjake, loznih korjenjaka i loznih kalema se može uzimati samo iz rasadnika u kojima je obavljen službeni nadzor i koji su odobreni.
- (8) Ovlašteno lice pri nadzoru mora što preciznije procijeniti količinu upotrebljivog materijala i to evidentirati u Zapisnik.

Ilan 34.

(Službeni nadzor sadnog materijala u prporištu)

- (1) Prporište mora da bude propisno izolirano, ne smije se podizati unutar vinograda ili mati njaka. Minimalna udaljenost od vinograda ili mati njaka mora biti tri (3) metra. Ovlašteno lice obavlja godišnji pregled kako bi uvrđio da su biljke bez prisustva štetnih organizama.
- (2) Pored ovog pregleda mogu se provesti i odgovarajuća testiranja i/ili drugi službeni nadzori.

Ilan 35.

(Dodatni službeni nadzori-mati njaka i prporišta)

Kada u postupku službenog nadzora dobavljač nije zadovoljan rezultatima službenog nadzora može tražiti od Organa za potvrđivanje dodatni službeni nadzor.

Ilan 36.

(Popunjavanje Obrasca zapisnika o službenom nadzoru)

Ukoliko ovlašteno lice utvrdi da materijal ispunjava standarde u pogledu kvaliteta i zdravlja bilja koji su propisani ovim Pravilnikom, podnosiocu zahtjeva se izdaje potvrda na odgovarajućem Obrascu navedenom u Prilogu I ovog Pravilnika.

Ilan 37.

(Službeni nadzor sadnog materijala nakon rezanja, kalibriranja, označavanja i pakiranja)

- (1) U slučaju sadnog materijala vinove loze namijenjenog za stavljanje u promet kao deldarirani/certificirani i/ili standardni materijal, svaka pakirana, označena i zatvorena partija mora biti pregledana od strane ovlaštenog lica na mjestu proizvodnje.
- (2) Ovlašteno lice, po potrebi otvara i pregleda 10 % pakiranja ili snopova kako bi provjerio materijal i ustanovio da li zadovoljava standarde za stavljanje u promet prema odredbama ovog Pravilnika,

”Službeni glasnik BiH”, broj: 13/15

provjerava minimalni i maksimalno dozvoljeni promjer za reznice, njihovu dužinu, broj korijena i broj pojedina njih reznica u svakom pakiranju ili snopu.

- (3) Ovlašteno lice provjerava da li materijal ispunjava uslove navedene u Prilozima I i II Pravilnika o stavljanju u promet materijala za razmnožavanje vinove loze.
- (4) Nakon pregleda ovlašteno lice ponovo zatvara pakiranje ili snop.

Ian 38.

(Prilozi)

Prilog I je sastavni dio ovog Pravilnika i isti se objavljuje zajedno sa Pravilnikom.

Ian 39.

(Datum stupanja na snagu Pravilnika)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH", a po et e se primjenjivati šest mjeseci od dana stupanja na snagu.

Broj UZZB-01-1-02-2-1091-1/13

31. decembra 2013. godine, Sarajevo Direktor **Radenko Radovi** , s. r.